

El llenguatge Si de cas

La forma «acàs», que trobem encara de tant en tant en algun dels nostres textos, no és cap paraula catalana. No és sinó l'adaptació al català de la paraula castellana «acaso», formada per aglutinació de la preposició «a» i el substantiu «caso», conjunt usat com a adverbí, amb valor equivalent a per atzar o bé a potser o per ventura, i després substantivat, amb un sentit que equival a casualitat o atzar. No és pas en aquests casos, però, en què trobem algun cop usada la forma «acàs». Ningú no diu «Acàs vindrà demà» o «Un exemplar acàs únic» en lloc de Potser vindrà demà o Un exemplar potser únic.

De fet, és la locució del castellà «si acaso» que hom ha introduït en la nostra llengua amb l'adaptació del segon mot, transformat en «acàs», és a dir, «si acàs». És, per tant, una expressió que caldria bandejar del nostre llenguatge i recórrer, en lloc seu, a les nostres expressions equivalents, si de cas o si per cas, que signifiquen, segons el Fabra, «si tal cosa s'esdevenia, si ho creieu convenient», i que il·lustra amb l'exemple Si de cas ve, no li digueu que ja he arribat. En el llenguatge col·loquial s'usen a vegades les variants «si de causes» o «si per causes», comparables a d'altres deformacions vulgars de formes adverbials, com «aixins» o «aixinses», «llavons» o «llavonses», cap de les quals, naturalment, no és admissible en la llengua culta. Creiem que hauríem d'admetre, en canvi, el conjunt per si de cas, equivalent, és clar, a «per si tal cosa s'esdevenia» o, més genèricament, a «pel que pugui passar»: Ens en quedarem uns quants, per si de cas.

En lloc de si de cas o si per cas s'usa molt actualment en tot cas. Sens dubte aquest ús és abusiu i caldria frenar aquesta tendència. Però, contra el parer d'alguns estimats col·legues, tal com ja vam exposar fa un cert temps, no podem condemnar l'ús d'aquesta expressió en tots els casos en què no tingui el valor temporal que tenia en la llengua antiga, és a dir, significant «sigui com vulgi», «tant si admetem l'un com l'altre de dos fets oposats», tal com l'han usada profusament els nostres primers escriptors i lingüistes, entre ells el mateix Fabra, de qui són els exemples següents: No recordem que es digui en lloc foneria; però, en tot cas, ens sembla preferible a fundició. En tot cas (és a dir: tant si admetem com no les adaptacions de certs noms geogràfics estrangers) cal no caure en l'error de respectar com a originals les adaptacions castellanes.